

Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılması

Yemliha COŞKUN

Yrd. Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
ycoskun@ksu.edu.tr

Arife BAŞ

Okul Öncesi Öğretmeni
Kahramanmaraş Kale Kesmelitepe İlkokulu
arife.bas@gmail.com

Özet: Bu araştırmanın genel amacı, okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin incelenmesi ve anne ile babanın görüşlerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmanın örneklemini, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız bir anaokulunda okul öncesi eğitime devam eden 9 çocuğun anne babaları (18 kişi) oluşturmaktadır. Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmış ve veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veriler içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, anne babaların genelde çocuk yetiştirmeye yönelik eğitim almadıkları, çocuk yetiştirme ile ilgili yeterince kitap okumadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Anne babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin bilgilerinin kaynağının çoğunlukla kendi anne babaları olduğu görülürken, genel olarak anne babaların çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk yetiştirme, anne baba görüşleri, çocuk yetiştirme tutumları, okul öncesi eğitim.

Comparing The Ideas of Parents of Children in Preschool About Raising a Child

Abstract: The general aim of this research is to determine and compare the ideas of parents of children in preschool about raising a child. In the sample of research, there are parents of nine children (18 person) in the a preschool depending on the ministry of education. In this research the method of interview, which is one of the methods of qualitative collecting data, was used

and the datas were collected via semi-structured form of interview. They were evaluated by doing content analysis. According to this analysis; it has been concluded that parents generally do not get an education on raising a child and they do not read enough about it; almost their all information while raising a child is stemmed from their own parents and lastly the ideas of them are usually coherent in raising a child.

Key Words: Raising a child, the ideas of parents, ways of raising a child, preschool education.

GİRİŞ

İçinde yaşadığı çevrenin bir parçası olan birey, doğduğu andan itibaren bu çevrenin etkisinde kalmaktadır. Çevresel ve kalıtsal faktörler nedeniyle her bireyin kendine özgü kişiliği vardır. Okulöncesi dönemde, çocuğun özellikle kişilik ve sosyal gelişimi onun en yakın çevresini oluşturan ailesinden etkilenmektedir (Yeter, 2010: 1). Aile, insanın içinde bulunduğu toplumun yaşama biçimini öğrendiği ve öğrendiklerini kendisinden sonra gelenlere aktardığı dinamik bir yapıdır. Modern toplumda sağlıklı bir toplumun ön şartı olarak sağlıklı aile görülmektedir. Bu nedenle de, bütün uluslar aileyi yasalarla korumakta, refah düzeyini yükselterek güçlendirmektedir (Yapıcı, 2010: 1544).

Çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi, gelişebilmesi ve öğrenmeye karşı olumlu tutumlar geliştirebilmesi için nitelikli bilişsel uyarıcıların, zengin dil etkileşimlerinin, olumlu sosyal ve duygusal deneyimlerin çocuğa sunulduğu ve çocuğun bağımsızlığının desteklendiği bir çevreye ihtiyaç vardır (MEB, 2013: 12). Sosyal kurum olarak aile ve eğitim, ortak yanlarının yanı sıra farklı yönleriyle de birbirleriyle bağlantılı ve karşılıklı ilişki içerisinde dirler. Aile, yaygın bir eğitim kurumudur ve bireyin eğitimi önce ailede başlamaktadır ve örgün eğitim kurumları olan okullarda devam etmektedir (Bolat, 2007: 1548). Bu anlamda eğitimi ailede başlayan çocuğun sağlıklı gelişimi açısından ebeveynlerin nitelikli davranışları oldukça önemlidir.

Çocuk yetiştirme ile ilgili bilgi sahibi olmayan anne babalar çocuklarına nasıl davranacaklarını, çocuklarının eğitiminde nasıl bir yol izleyeceklerini bilemezler. Bu yüzden anne babalar kendi ailelerinden gördüklerini çocukları üzerinde uygulamaya çalışırlar. Bunun sonucunda ise anne baba arasında görüş ayrılığı ve davranışlarda tutarsızlıklar yaşanabilmektedir. Anne baba arasındaki bu davranış tutarsızlığı çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Tutarsızlık, anne-babanın farklı görüşlere sahip olması şeklinde olabileceği gibi, anne ya da babanın birbiriyle tutarlı olmayan davranışlarda bulunması şeklinde de olabilmektedir (Bozyiğit, 2013). Bu şekilde yetiştirilen

çocuklar, asi, hırçın, inatçı olabileceği gibi içine kapalı ve pısrık olabilmekte, çocukta dikkat toplayamama, uzun süre bir işe odaklanamama ve yalan söyleme problemleri ortaya çıkabilmektedir (Hellman, 2009: s.93; Akt. Bozyiğit, 2013). Anne babanın çocuğun yanında “çocuk konusunda” birbirlerini eleştirmeleri, birinin olumlu yaklaşımına diğerinin olumsuz tutum sergilemesi ya da taraflardan birinin çocuk kayırması, çok sıklıkla rastlanılan terbiye yanlışlıklarındandır (Yavuzer, 1997: 31).

Anne babalar çocuklarını yetiştirirken olabildiğince ortak anlayışla hareket etmeli ve tutarlı davranmalıdırlar. Anne babaların, çocuklarının eğitimi konusunda benzer görüşe sahip olmaları çocuğun kişilik gelişimi açısından daha sağlıklı sonuçlar doğuracaktır. Baba, çocuğa bir suç işlemesi sonucunda ceza verdiğinde; anne çocuğu kucaklayıp sevmemelidir. Aldığı cezanın niteliği, hangi davranışın sonunda aldığı, çocuğa açıklanmalıdır. Anne babaların bu anlamda tutarsız davranışları çocuğun kişilik gelişimini yavaşlatır. Böyle bir aile ortamında yetişen çocuk, hangi davranışın nerede ve ne zaman yapılacağını kestiremez. Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu bilemez. Çocuk; kendini kanıtlamak ve dikkatleri üzerine çekmek için ürkek, yumuşak huylu, ılımlı, söz dinleyen kişilik yapısı ya da kendi benliğini ve bağımsızlığını gösterebilmek için kavgacı, asabi, çabuk kırılıp öfkelenen, tepkisel bir kişilik yapısı geliştirebilir (meb.gov.tr, 25.12.2014). Çocuğun gelişiminde tüm bu istenmeyen durumlarla karşılaşmamak için anne babaların çocuk yetiştirme konusunda bilgi sahibi olmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur. Buna bağlı olarak aile eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır.

Aile Eğitiminin Önemi

Günümüz toplumlarında her konuda yaşanan hızlı değişimler, anne babaların eğitim gereksinimlerini de farklılaştırmaktadır. Eğitim gereksinimleri farklılaşabilmesine rağmen temelde aile eğitimi; ebeveynlere çocuklarının fiziksel, ruhsal, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerinin her aşamasında gerekli olan yetenek ve anlayışı kazanmalarına yardımcı olan bir eğitimidir (MEB, 2013: 10).

Çocuğun gelişim alanlarının desteklenebilmesi için iyi anne baba olmanın öğrenilmesi gerekmektedir (Şahin ve Özyürek, 2011: 10). Çocuklar zamanlarının büyük bir bölümünü aile ortamında geçirdiklerinden her aile bireyi çocuğun potansiyelini ortaya koyması, kullanması ve kendini gerçekleştirme için uygun ortam ve koşulları hazırlama, onu teşvik etme, başarısını arttırma ve destekleme için potansiyel bir güce sahiptir. Ancak, aile bireyleri çocuğun eğitiminde etkin olabilecek bu gücün her zaman farkında olmayabilir. Bazen de aile, çocuğun sağlıklı gelişimi ve eğitimi için gücünü nasıl kullanacağı konusunda yeterli bilgiye sahip olmayabilir (MEB, 2012: 4).

Anne baba tutumları çocuğun davranışlarının şekillendirilmesinin yanı sıra, gelecekteki davranışları üzerinde de bir etkiye sahiptir. Çocuğun toplum içinde tutarlı davranışlar sergilemesi, kendi kendine yetebilmesi, sağlıklı sosyalleşmesi, bağımsızlığını kazanması, dışa dönük bir birey olması için ana-babasıyla sağlıklı ilişkiler kurması gerekmektedir. Bu da anne babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin tutumlarıyla birebir ilişkilidir (Akça, 2012: 2). Anne baba tutumları, başta ailelerin demografik özellikleri olmak üzere pek çok etmene bağlı olarak oluşmakta veya değişikliğe uğramaktadır (Özyürek ve Şahin, 2005: 20). Anne babalar genel olarak baskıcı ve otoriter, demokratik, aşırı izin verici ve aşırı koruyucu tutumlar sergileyebilmekte ve her bir anne baba tutumuna bağlı olarak da çocuk kişiliğinin gelişimi bundan etkilenmektedir.

Anne babaya ait bu tutum ve davranışlar her zaman örtüşmemekte, otoriter veya demokratik olma ya da aşırı izin verici veya aşırı koruyucu olma noktasında anne babalar farklı tutum içerisinde bulunabilmektedirler. Oysaki kişiliğin gelişiminde önemli bir rol model olan anne babanın tutum birlikteliği çocuğun kişilik gelişimini olumlu etkilerken, tutum farklılığı çocuk tarafından bir çelişki olarak algılanacaktır. Bu yüzden anne babalar çocuklarına karşı gösterdiği tutumlarda tutarlı davranış sergilemelidirler. Bu anlamda anne babaların çocuk yetiştirme sürecinde bilgiye dayalı doğru tutumu benimsemeleri oldukça önemlidir. Çocuk yetiştirmeye ilişkin anne baba tutumlarının genel anlamda dört kategoride incelendiğini görmekteyiz.

Baskıcı ve Otoriter Tutum

Baskıcı ve otoriter tutum, çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, onun kişiliğini hiçe sayan bir tutumdur. Bu tutumda, ana-baba katı bir disiplin uygular. Çocuk her kurala uymak zorunda bırakılır. Anne ve babanın birisi, ya da her ikisinin baskısı altında çocuk, sessiz, uslu, nazik, dürüst ve dikkatli olmasına karşılık küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde çabuk kalabilen, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilir (Yavuzer, 1997: 28).

Demokratik Tutum

Bu tutumda anne babalar çocuklarına koşulsuz saygı ve sevgi gösterirler. Anne babaların davranışları, birbiriyle tutarlı ve karardır. Belli sınırlar içinde çocukların gelişim düzeylerine uygun bazı davranışları yapmalarına izin verirler ve onların sorumluluk duygusunun gelişmesine katkı sağlarlar. Demokratik tutuma sahip ailelerin çocukları kendine güvenen, uyumlu, yaratıcı, bağımsız, sorumluluk sahibi, insanlara güvenebilen ve sevilen bireyler olarak yetişirler (MEB, 2012: 32).

Aşırı İzin Verici Tutum

Ailelerin çocuklarına karşı hoşgörülü davranmaları, çocukların kendine güvenen, yaratıcı ve sosyal bir birey olarak yetişmesinde destekleyici olmasına rağmen aşırı derecede hoşgörü çocukta olumsuz davranışlara yol açabilir. Bu tür anne babalar, çocuklarının isteklerine karşı mantıklı olmasa bile yerine getirirler ve anne babaların isteklerinden çok çocuğun istekleri ön plana çıkar (MEB, 2013: 27).

Aşırı Koruyucu Tutum

Bu tutumu benimseyen anne babalar çocuklarını aşırı korur ve kontrol ederler. Çocukların yapabileceği pek çok şey anne baba tarafından yapılır ve böylece çocukların yaşayarak öğrenmeleri engellenir. Her konuda, aşırı müdahaleci tavırla çocukların kendilerine yeter hale gelmelerine ve kendilerine güvenmeyi öğrenmelerine engel olunur. Böylece kendi kararlarını alamayan, bağımlı çocuklar yetiştirilir. Bu tutuma sahip ailelerin çocukları kendi kararlarını alamayan, düşük özgüvenli ve sosyalleşmede sorun yaşayan bireyler olabilirler (MEB, 2012: 32).

Anne veya babadan biri çocuk yetiştirmede doğru bir yaklaşım sergilese de diğeri buna uyum sağlamıyorsa bu doğru yaklaşım yeterince etkili olmayacaktır. Bu nedenle anne ve babanın çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin birbiriyle uyumlu olmasının çocuğun kişilik gelişiminde çok etkili ve önemli olduğunu belirtmek gerekir. Bu anlamda anne ve babaların çocuk yetiştirme konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın konuya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın genel amacı, okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin belirlenmesi ve anne ile babanın görüşlerinin karşılaştırılmasıdır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Anne ve babalar çocuk yetiştirme konusunda eğitim almışlar mıdır?
2. Anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken çevrelerinden etkilenme durumları nasıldır?
3. Anne ve babaların çocuk yetiştirme konusunda ortak tutuma sahip olup olmama durumları nedir?
4. Anne ve babalar çocuklarına karşı (demokratik, otoriter, izin verici, aşırı koruyucu) hangi tutumları sergilemektedirler?

5. Anne ve babaların çocuklarına olumlu davranış kazandırmaya çalışırken kullandıkları yöntemler nelerdir?
6. Anne ve babalar çocuklarının isteklerini hangi koşullarda yerine getirmektedirler?
7. Anne ve babaların çocuk yetiştirme ile ilgili kitap okuyup okumama durumları nedir?

YÖNTEM

Araştırma olgubilim (fenomenoloji) desenine dayalıdır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zemini oluşturur. Olgubilim araştırmalarında başlıca kullanılan veri toplama yöntemi görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu nedenle araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Stewart ve Cash görüşmeyi, “Önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 147).

Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2013-2014 eğitim öğretim yılı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan Kahramanmaraş Anakucağı Anaokulu’nda eğitim gören çocukların anne babalarından oluşmaktadır. Bu okuldaki anne babalardan kolay ulaşılabilen ve gönüllü olan 18 kişi (9 anne, 9 baba) belirlenmiştir. Örneklem kolay ulaşılabılır durum örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 143). Örneklem alınan kişilerin demografik özellikleri ise şöyledir: Annelerden beşi 20-29 yaş arasında, dördü 30-39 yaş arasındadır. Babalardan sekizi 30-39 yaş arasında, biri ise 40 ve üstü yaş arasındadır. Annelerin tamamı çalışmamaktadır. Babalardan ikisi memur, biri öğretmen, diğerleri ise serbest meslek yapmaktadırlar. Ailelerden biri 1 çocuğa, yedisi 2 çocuğa, biri ise 3 ve üstü çocuğa sahiptir. Annelerden ikisi ilkokul, üçü ortaokul, üçü lise ve dördü üniversite mezunudur. Babalardan ikisi ortaokul, üçü lise ve dördü üniversite mezunudur. Ailelerden biri 0-999 TL, yedisi 1000-1999 TL ve bir diğeri ise 2000 TL ve üstü gelire sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama araçları iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formunda yaş, meslek, çocuk sayısı, eğitim düzeyi ve gelir durumu bulunmaktadır. Araştırmanın verileri ise araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Formda, anne babaların çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerini araştırmanın alt amaçları doğrultusunda ölçmeye ilişkin yedi soru bulunmaktadır. Yedi sorudan beşi açık uçlu, ikisi kapalı uçludur. Sorulardan biri dört seçeneklidir. Form geliştirilirken Demir (2007) tarafından geliştirilen ebeveyn tutum ölçeğinden kısmen yararlanılmıştır. Görüşme formu uygulanmadan önce pilot çalışma ile soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Bu doğrultuda anlaşılmayan bazı kelimeler değiştirilerek sorular yeniden yapılandırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında velilerin bir kısmı ile okulda görüşme yapılmıştır. Okula gelemeyen velilerin ise evlerine gidilerek orada görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür. Görüşme soruları sözel olarak sorulmuş ve sözel olarak cevaplanmıştır. Araştırmacı tarafından görüşülen kişinin söyledikleri not alınmıştır. Görüşme formunun üzerinde içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Veriler kodlanmış, bu kodlardan temalar oluşturulmuş, bu kod ve temalara ilişkin frekans değerleri belirlenerek hangi kodlar ve temalar üzerinde ne kadar durulduğu belirlenmiş ve bulgular oluşturulmuştur. Görüşmecilerin verdiği cevaplardan bazıları bulgulara eklenmiştir.

BULGULAR

Anne ve Babaların Çocuk Yetiştirme Konusunda Eğitim Alıp Almama Durumlarına İlişkin Bulgular

Annelerin yarısından fazlası (5/9) çocuk yetiştirme konusunda eğitim almışlardır. Babaların hiçbiri ise çocuk yetiştirme konusunda eğitim almamışlardır. Babalardan biri bunun sebebini çalıştıklarından dolayı zamanlarının olmamasına bağlamıştır.

Anne ve Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Çevresinden Etkilenme Durumlarına İlişkin Bulgular

Annelerden çok azı (1/9) çocuk yetiştirirken sadece anne babalarından etkilendiğini belirtmişlerdir. Babaların yarısından fazlası (5/9) çocuk yetiştirirken sadece anne babasından gördüklerinden etkilendiğini ve uyguladığını belirtmişlerdir. Annelerin çoğu çocuklarını yetiştirirken çevresinden, arkadaşlarından ve kendi düşüncelerinden etkilendiklerini belirtmişlerdir. Annelerden biri ise anne babasından, internet ve kitaplardan etkilendiğini belirtmiştir. Annelerden ikisi çocuk yetiştirme konusunda olan bilgilerinde birinci çocukta kazanılan tecrübelerin de etkili olduğunu belirtmişlerdir. Babaların üçü çocuk yetiştirirken çevrelerinden, anne babadan ve birinci çocukta kazanılan tecrübelerden etkilendiklerini söylemişlerdir. Babalardan çok azı (1/9) çocuk yetiştirirken kitaplardan etkilendiğini ifade etmiştir.

Anne ve Babaların Çocuk Yetiştirme Konusunda Ortak Tutuma Sahip Olup Olmama Durumlarına İlişkin Bulgular

Annelerin yarısına yakın bir kısmı (4/9) çocuklarının yetişmesi ile ilgili kararlarda kendisinin baskın olduğunu belirtmişlerdir. Annelerden biri eşinin görme engelli olduğundan dolayı çocukla ilgilenemediğini bu yüzden kararları tek başına vermek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Aynı zamanda çocuk yetiştirme ile ilgili kararlarda kendisinin baskın olduğunu söyleyen anneler evde kurallar koyduklarını fakat kuralların devam etmediğini belirtmişlerdir. Bunun sebebini ise babaların ilgisiz olmasına ve kuralları devam ettirmede çabuk pes etmelerine bağlamışlardır. Annelerin yarısından fazlası (6/9) çocuk yetiştirme ile ilgili kararlarda eşi ile beraber karar verdiklerini belirtmişlerdir. Beraber karar veriyoruz diyen çiftlerden dördü evde kurallarının olduklarını ve kuralları devam ettirdiklerini ifade etmişlerdir. Beraber karar veriyoruz diyen annelerden biri evimizde kurallarımız yok demiştir. Bu annenin eşi ise kuralların olduğunu fakat devam etmediğini belirtmiştir. Babaların yarısından fazlası (7/9) kararlarda eşi ile birlikte hareket ettiklerini ifade etmişlerdir. Babalardan eşi ile beraber hareket edenlerden altısı evde kuralların olduğunu ve devam ettiğini belirtmişlerdir. Babaların çok azı (2/9) ise kararlarda eşinin daha baskın olduğunu belirtmişlerdir. Eşinin daha baskın olduğunu söyleyen babalar evde kuralların olmadığını ifade etmiştir.

Anne ve Babaların Çocuklarına Karşı (Demokratik, Otoriter, İzin Verici, Aşırı Koruyucu) Hangi Tutumları Sergilediklerine İlişkin Bulgular

Annelerin yarısından fazlası (6/9) demokratik tutumla ilgili olan “*Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm*” seçeneğini işaretlemişlerdir. Annelerden biri ise aşırı koruyucu tutumu örnekleyen “*Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakârlık ederim*” seçeneğini işaretlemiştir. Annelerden diğeri aşırı izin verici tutumu örnekleyen “*Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir*” seçeneğini işaretlemiştir. Annelerden bir diğeri ise otoriter tutumu örnekleyen seçeneği işaretlemiştir. Babalardan yarısından fazlası (7/9) demokratik tutumla ilgili olan seçeneği işaretlemişlerdir. Babaların çok azı (2/9) otoriter tutumu örnekleyen “*Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım*” seçeneğini sergilediklerini belirtmişlerdir.

Anne ve Babaların Çocuklarına Olumlu Davranış Kazandırmaya Çalışırken Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Bulgular

Annelerin yarısından fazlası (6/9) çocuğuna olumlu davranış kazandırmak istediğinde anlatım yöntemine başvurduğunu belirtmişlerdir. Annelerden biri çocuğuna olumlu davranış kazandırırken ödül yöntemini kullandığını ifade etmiştir. Annelerden ikisi ise çocuğuna korkutarak olumlu davranış kazandırmaya çalıştığını belirtmişlerdir. Babaların bazıları (3/9) anlatım yöntemine başvurduğunu ifade etmiştir. Babaların çok azı (2/9) çocuklarına olumlu davranış kazandırırken örnek olmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Babalardan biri bu konudaki görüşünü “*Çocuğuma örneğin misafire hoş geldin ve merhaba demesini öğretmek istiyorum. Bunun için çocuğumu yanıma alırım ve ona örnek olabilecek arkadaş ortamına götürürüm. Orada biz birbirimize hoş geldin, merhaba deriz ve çocuk bunu görerek örnek alır. Çocuğumun sosyalleşmesini istediğim için de onu böyle ortamlara götürürüm*” sözleriyle belirtmiştir. Babaların çok azı (2/9) sadece ödül yöntemini kullandığını belirtmiştir. Babalardan diğeri ikisi ise korkutarak davranış kazandırmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Anne ve Babaların Çocuklarının İsteklerini Hangi Koşullarda Yerine Getirdiklerine İlişkin Bulgular

Annelerin yarısından fazlası (5/9) çocukları isteklerini güzel bir şekilde ifade ettiklerinde yerine getirdiklerini ifade etmişlerdir. Annelerin çok azı (2/9) çocuklarının ısrarından yoruldukları için çocuklarının isteklerini yerine

getirdiklerini belirtmişlerdir. Annelerden biri, çocuğunun isteğini yapacak imkânı olduğu zaman gerçekleştirdiğini, bir diğeri ise çocuğunu mutlu görmek istediği için çocuğunun isteklerini yerine getirdiğini ifade etmişlerdir. Annelerden biri bu konudaki görüşünü “Çocuğumun her istediğini yerine getirmem. Özellikle ağladığı zaman istediğini hiç yapmam. Bana güzel bir şekilde ne istediğini anlatırsa ancak o zaman yaparım” sözüyle ifade etmiştir. Babalardan bazıları (3/9) çocuğunun isteğini eğer ihtiyacı varsa gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Babalardan çok azı (2/9) çocuğunun ısrarından yorulduğu için isteklerini yerine getirdiğini, babalardan biri çocuğu ağladığı için yerine getirdiğini, babalardan bir diğeri ise çocuğunun isteğini gerçekleştirecek imkânı varsa yerine getirdiğini ifade etmiştir. Babalardan ikisi ise çocuklarının isteklerini koşulsuz her zaman yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Babalardan biri bu konudaki görüşünü “Çocuğumun istediğini mümkün olduğunca yerine getiriyorum. Çalıştığım ve çocuğumdan gündüzleri ayrı kaldığım için isteklerine hayır diyemiyorum, her istediğini imkânlar dâhilinde yapıyorum” sözüyle ifade etmiştir.

Anne ve Babaların Çocuk Yetiştirme İle İlgili Kitap Okuyup Okumama Durumlarına İlişkin Bulgular

Annelerin yarısından fazlası (6/9) çocuk yetiştirmeye yönelik kitaplar okuduklarını belirtmişlerdir. Babaların tamamına yakını (8/9) ise çocuk yetiştirmeye yönelik herhangi bir kitap okumadıklarını ifade etmişlerdir. Babalardan biri ise çocuk yetiştirmeye yönelik dini kitaplar okuduğunu ve okuduğu kitaptan faydalandığını, edindiği bilgileri çocuğunda uyguladığını belirtmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırma sonucunda genel olarak anne babaların çocuk yetiştirmeye yönelik eğitim almadıkları tespit edilmiştir. 9 anneden 6’sı çocuk yetiştirmeye yönelik eğitim alırken babaların hiç biri eğitim almamıştır. Babalar iş yoğunluğu dolayısıyla çocuk yetiştirme konusunda eğitim alamadıklarını ifade etmişlerdir. Babaların veya annelerin çocuk yetiştirme ile ilgili eğitim alıp almamalarında eğitim düzeyleri etkili olmamıştır. Üniversite mezunu olan anne ve babalar da çocuk yetiştirmeye yönelik bir eğitim almamıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak anne babaların çocuk yetiştirme konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını söylemek zordur. Dolayısıyla anne ve babaların çocuk yetiştirme ile ilgili eğitim almalarının çocukların sağlıklı gelişimleri açısından yarar sağlayacağı düşünülebilir. Alınan eğitimin çocuk yetiştirmede anne babaların tutumlarını olumlu yönde etkilemesi kaçınılmaz bir durumdur. Zira Şanlı ve Öztürk’ ün

(2012) yapmış oldukları çalışmalarında annelerin çocuk yetiştirme konusunda bilgi almaları ve kendilerini yeterli hissetmeleri durumunda demokratik tutumların arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anne babaların genelde çocuk yetiştirmeye yönelik bilgilerinin kendi anne ve babalarından öğrendikleri ile sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne babalar çocuk yetiştirmede çevrelerinden ve arkadaşlarından da etkilendiklerini belirtmişlerdir. Çocuk yetiştirmeye yönelik kitap okuma sayısının ise çok az olduğu tespit edilmiştir. Anne babaların kitap dergi gibi kaynaklardan yararlanmadıkları, genelde çevresinde gördükleriyle ve kendi yetiştirilme tarzıyla çocuklarını yetiştirmeye çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Okul öncesine devam eden çocuğu ikinci veya sonraki çocuğu olan anne babaların birinci çocuklarından edindikleri tecrübeleri kullanarak da çocuğunu yetiştirmeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çiftlerin yarısından fazlasının (7/9) çocuk yetiştirme ile ilgili kararlarda kimin baskın olduğu sorusuna anne cevabı verdikleri tespit edilmiştir. Çocuk yetiştirme ile ilgili kararlarda kimin baskın olduğu sorusuna farklı cevap veren çiftlerden (2/9) anneler kendilerinin baskın olduğunu, babalar ise beraber karar verdiklerini ifade etmişlerdir. Çocuk yetiştirme ile ilgili kararlarda annenin baskın olduğu bir ailede, anne kuralların olduğunu ama devam etmediğini baba ise kuralların olmadığını belirtmiştir. Anne görüşme sırasında babanın çocukla ilgilenmediğini ifade etmiştir.

Anne babaların genelde çocuklarına karşı sergiledikleri tutumun demokratik tutum olduğu tespit edilmiştir. Çiftlerin yarısından fazlasının (6/9) demokratik tutumu örnekleyen seçeneği işaretleyerek aynı cevabı verdikleri görülmüştür. Annelerin çok azı (2/9) demokratik tutumu örnekleyen seçeneği işaretlerken babalardan biri otoriter tutumu, diğeri ise aşırı izin verici tutumu örnekleyen seçeneği işaretlemişlerdir. Görüşme yapılan çiftlerden biri ise çocuk yetiştirmede otoriter tutumu sergilediklerini belirtmişlerdir. Ailelerden dört çocuğa sahip olan annenin aşırı koruyucu tutum sergilediği ortaya çıkmıştır. Özyürek ve Şahin (2005), beş altı yaşında çocuğa sahip olan ebeveynlerin tutumlarını inceledikleri araştırmalarında, üç ve daha fazla çocuğa sahip olan annelerin tutumlarının, bir ve iki çocuğu olanlara göre daha koruyucu ve daha sert/katı disiplinli olduğu sonucunu bulmuşlardır. Bu durumun ailedeki çocuk sayısının ve çocuk bakımıyla ilgili sorumlulukların artmasıyla meydana geldiği söylenebilir. Babalardan ve annelerden ilkökul mezunu olanlardan bazılarının otoriter tutumu sergiledikleri görülmüştür. Eğitim düzeyi arttıkça sergilenen tutum demokratik tutum olarak değişmektedir. Bu sonuca bağlı olarak eğitim düzeyinin anne baba tutumlarında etkili olduğu söylenebilir. Tatlı, Selimoğlu ve Bademci'nin (2012) yaptığı araştırmada eşlerinin eğitim düzeyi açısından annelerin tutumları incelendiğinde babaların eğitim düzeyinin artışıyla birlikte annelerin baskı-disiplin, eş geçimsizliği, ev kadınlığını reddetme ve aşırı

koruyuculuk tutumlarının azaldığı görülmektedir. Buna karşın demokratik tutumlarında ise artma olduğu görülmüştür. Benzer olarak Sarı (2007) yaptığı araştırmada eşlerin eğitim seviyesi yükseldikçe, annelerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumu olumlu yönde etkilediği, eğitim seviyesinin düşüklüğünün ise çocuklara karşı sergilenen tutumları olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Anne babaların genelde çocuklarına olumlu davranış kazandırırken kullandıkları yöntemin anlatım yöntemi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Anlatımdan sonra en çok kullanılan yöntem ise ödül yöntemidir. Olumlu davranış kazandırmada en etkili yöntem olan örnek olma yöntemini 4 kişi uygulamaktadır. Bunun sebebinin ise anne babaların çocuk yetiştirme konusunda yeterince bilgi sahibi olmamalarından ve eğitim almamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Çiftlerin yarısından fazlasının (6/9) çocuğuna olumlu davranış kazandırmaya çalışırken anlatarak davranış kazandırma yöntemini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çiftlerden ikisi ise korkutarak çocuğuna olumlu davranış kazandırmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklarına olumlu davranış kazandırırken korkutarak davranış kazandırmaya çalışan anne babaların ilkökul düzeyinde eğitim aldıkları görülmektedir. Ayrıca ailenin gelir durumunun da bu yöntemlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Alt düzey gelire sahip ailelerde çocuklarını korkutarak davranış kazandırma yöntemi daha fazla görülmektedir. Eğitim durumu ve gelir düzeyi arttıkça olumlu davranış kazandırmada kullanılan yöntemlerin farklılaştığı söylenebilir. Aynı zamanda korkutarak davranış kazandırmaya çalışan ailelerin çocuk yetiştirmede otoriter tutum sergiledikleri sonucu da ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucunda annelerin çocuklarının isteklerini genelde güzel bir şekilde ifade ettiklerinde yerine getirdikleri, bazı annelerin ise çocuğunun ısrarından yorulduğu için isteklerini yerine getirdikleri görülmüştür. Çocuğunun ısrarına dayanamayan annelerin eşlerinin çocuklarına karşı ilgisiz oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Annelerin çabuk pes etmesinin sebebi babaların çocuklarıyla ilgilenmemelerine ve sadece annenin ilgilenmesine bağlanabilir. Babaların ise çocuğun ihtiyacı olduğunda isteğini yerine getirdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Çocuğun ısrarından çabuk yorulan anne babaların çocuk yetiştirmede otoriter tutumu sergiledikleri tespit edilmiştir.

Anne ve babaların genel olarak çocuk yetiştirmeye yönelik kitap okumadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Annelerden bir kısmının kitap okuduğu, babalardan ise sadece birinin kitap okuduğu ortaya çıkmıştır. Çocuk yetiştirmeye yönelik kitap okuyan velilerin çocuk gelişimi ile ilgili daha fazla bilgiye sahip olduğu ve çocuk yetiştirme ile ilgili kavramları bildikleri sonucu görüşmeler esnasında ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın sonucunda anne babaların çocuk yetiştirme konusundaki tutumlarında genelde birbirleri ile uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Anne

ve babalar araştırmacı tarafından yöneltilen soruların çoğuna benzer cevaplar vermişlerdir. Yöneltilen sorulara farklı cevap veren anne babalar da mevcuttur fakat tüm soruları veya yarısından fazlasını farklı cevaplandırın anne baba olmamıştır. En fazla 3 soruda farklı cevaplar verildiğinden araştırmanın sonucu olarak anne babaların ocuk yetiştirme konusundaki görüşlerinin birbirleri ile benzer oldukları söylenebilir.

Uygulamaya Yönelik neriler

Anne babaların genelde ocuk yetiştirmeye yönelik eğitim almadıkları ve ocuk yetiştirme konusunda kitap okumadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda çoğu anne babanın çocuklarına karşı hangi tutumu sergilediğinin farkında olmadıkları görülmüştür. Bu yüzden anne babaların ocuk yetiştirme konusunda eğitim almaları ve bu konu ile ilgili kitap okumaları gerekmektedir. Okullarda okul öncesine devam eden çocuklar eğitim alırken, anne ve babaların da aile eğitimi almaları sağlanmalıdır. Anneler bu eğitimlere genel olarak katılabilse de babalar katılım sağlayamamaktadır. Babaların ocuk yetiştirme ile ilgili eğitimlere katılmaları için uygun zamanlar ve ortamlar oluşturulmalıdır.

Araştırmacıya Yönelik neriler

Bu araştırmanın sonucunda anne babaların görüşlerinin birbirleri ile benzer olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Görüşülen grubun küçük olmasından ve kolay ulaşılabilir örneklem olmasından dolayı başka grupla yapılan çalışmalarda bu sonuç değişiklik gösterebilir. Bu araştırma farklı gruplarla da yapılarak gerçekleştirilebilir.

Bu çalışmanın örnekleminde niversite mezunu olan anne babalar çok az seviyededir. Üniversite mezunu olan ve ocuk yetiştirme konusunda eğitim almış ailelerle görüşmeler yapılabilir. Araştırmanın rnekleminde annelerin hepsi ev hanımıdır. Örnekleme alışan anneler de eklenerek çalışan ve çalışmayan anneler arasında kıyaslamalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akça, P. R. (2012). Ana-Babaların Çocuk Yetiştirmede Aşırı Koruyucu Olmaları. **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı: 29, ss. 1-13.
- Bolat, U. G. (2007). İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi. **Eğitim ve Bilim Dergisi**, Cilt: 32, Sayı: 14, ss. 89-99.
- Bozyiğit, S. (2013). **Çocukların Çevre Bilinçli Tüketici Olarak Sosyalleşmesinde Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü**. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Demir, K. E. (2007). **Ebeveyn Tutum Ölçeği (Etö)**. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MEB, (2012). **Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Programı**. Ankara.
- MEB, (2013). **Okul Öncesi Eğitim Programı**. Ankara.
- MEB, (2013). **Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Programı**. Ankara.
- Özyürek, A. ve Şahin, T. F. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, ss. 19-34.
- Sarı, E. (2007). **Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, T. F. ve Özyürek, A. (2011). **Anne Baba Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı**. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. **Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 32, ss. 31-48.
- Tatlı, S. Selimoğlu, H. ve Bademci D. (2012). Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 3, ss. 109-114.
- Yapıcı, Ş. (2010). Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi. **International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Cilt: 5, Sayı: 4, ss. 1544-1570.
- Yavuzer, H. (1997). **Ana-Baba Ve Çocuk**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeter, T. S. (2010). **5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Karşılaşılan Davranış Problemlerinin ve Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi (Sakarya İli Örneği)**. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınevi.

COŞKUN, BAŞ; Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Anne Babalarının ...